

ICEG EC

ICEG EC - CORVINUS

Balkán Monitor

2005/6.

TARTALOM

<i>AZ INFLÁCIÓ ALAKULÁSA A DÉL-KELET EURÓPAI ORSZÁGOKBAN</i>	<u>3</u>
<i>AZ IMF ÉS A ROMÁN KORMÁNY</i>	<u>6</u>
<i>8,3%-OS GDP NÖVEKEDÉS 2004-BEN ROMÁNIÁBAN: BÍZTATÓ JEL A BEFEKTETŐKNEK</i>	<u>9</u>
<i>MAGASABB INFLÁCIÓ ÉS KÜLKERESKEDELMI HIÁNY SZERBIÁBAN</i>	<u>12</u>

AZ INFLÁCIÓ ALAKULÁSA A DÉL-KELET EURÓPAI ORSZÁGOKBAN

ALBÁNIA

Az éves átlagos infláció 2,9% volt 2004-ben Albániában, azaz az áremelkedés mértéke bőven az albán jegybank által célul kitűzött 2-4% közötti sávon belül maradt. Augusztus és december között az éves infláció értéke végig 3% alatt volt, sőt, decemberben már csupán 2,2%-os volt az éves áremelkedés.

Az albán infláció kedvező 2004-es alakulásához különböző tényezők egyidejű teljesülésére volt szükség. Először is nagyon jelentős szerepe volt a stabil makroökonómiai környezetnek és az azt eredményező körültekintő monetáris és költségvetési politikának. A költségvetési célok teljesültek mind a kiadások összegét, mind a költségvetési hiány nagyságát tekintve. A kormányzat hiteligénye nőtt a második félévben, de az előrejelzett szinten belül maradt. A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek kedvező áralakulása (ezen tényezők súlya 42,6%-os a fogyasztói kosárban) is fontos szerepet játszott abban, hogy ilyen alacsony lehetett az áremelkedés mértéke 2004-ben Albániában. A mezőgazdasági termékek árának folyamatos csökkenése ellensúlyozta az emelkedő olajárak és az államilag szabályozott árak emelésének hatását. Januárban emelkedett az elektromos áram ára, viszont áprilisban csökkent a vezetékes telefonálás korábban megemelt díja (igaz, az emelésnél kisebb mértékben). A második félévben a ruházati cikkek és a cipők ára is csökkent, míg a szállodai és a vendéglátóipari árak valamint az oktatási szolgáltatások árai növekedtek.

2005-ben 3%-os éves átlagos infláció várható, az albán jegybank célsávja pedig továbbra is a 2-4% közötti sáv marad. A költségvetési politika várhatóan továbbra is szigorú marad. A pénzkínálat növekedési ütemét a nominális GDP növekedési üteméhez igazítják majd.

BULGÁRIA

2004-ben az előző évhez viszonyítva jelentősen megnőtt az infláció. Míg 2003-ban csupán 2,3% volt az éves átlagos infláció mértéke, addig 2004-re ez az érték 6,1%-ra emelkedett. Az áremelkedés felgyorsulása alapvetően a következő tényezőkre vezethető vissza: az államilag szabályozott termék- és szolgáltatásárakra, a nemzetközi kőolajárakra, valamint a kenyér- és egyéb gabonatermékek árára. Ezek mind jelentősen növekedtek 2003 vége óta. Az élelmiszereket és üzemanyagokat nem tartalmazó árindex ugyanakkor stabil maradt. 2004 végére a magas élelmiszer- és nyersanyagárak okozta inflációs nyomás csökkent, és ezzel párhuzamosan a bolgár jegybank is a rohamos hitelezési expanziót fékező intézkedéseket hozott. Így 2005-ben várhatóan csökkenni kezd majd az infláció, habár az EU-csatlakozás előtt szükségszerűen végrehajtandó további ár- és adókiigazítások újra az árnövekedés irányába hatnak majd. Ezen hatások eredőjeként 2005 végén várhatóan 4,5%-os lesz az éves átlagos infláció.

HORVÁTORSZÁG

Az elmúlt években Horvátországban alacsony volt az infláció. 2002-ben az éves átlagos áremelkedés mértéke 2,3% volt, 2003-ban 1,8%, míg 2004-ben 2%. 2004 végén egy enyhén növekvő trend volt megfigyelhető az éves infláció alakulásában, ám ezt januárban csökkenés követte. Ez utóbbi magyarázata valószínűleg a bázishatásban kereshető. A termelői árak 2004 novembere óta folyamatosan csökkennek, a béremelkedés és növekvő olajárak már ezen időpont előtt kifejtették inflációs hatásukat: 2005 januárjában 1,9 százalékponttal volt alacsonyabb a termelői árindex, mint az előző év októberében. Ugyanakkor a termelői árindex még mindig jóval magasabb a fogyasztói árindexnél (2004-ben 3,8% volt a 2%-os fogyasztói inflációval szemben), így a termelői árak

várhatóan 2005-ben is növelő hatást fejtenek ki a fogyasztói inflációra. 2005-ben az éves átlagos fogyasztói árindex várhatóan emelkedik majd 2004-hez képest, és eléri a 2,7%-ot.

MACEDÓNIA

Macedóniában 2002 óta 2% alatti az infláció. 2002-ben 1,8% volt az éves átlagos áremelkedés mértéke, és ez 2003-ban tovább csökkent 1,2%-ra. Az alacsony infláció legfőbb oka a macedón dinár de facto euróhoz történő rögzítése. 2004-ben az infláció értéke $-0,3\%$ volt, azaz az év során csökkentek a fogyasztói árak. A defláció legfontosabb oka az élelmiszerárak csökkenése volt, ez utóbbi magyarázata pedig az importélelmiszerek árának csökkenése az alacsonyabb vámterhek következtében. Az alacsonyabb vámokat Macedónia WTO-tagországgá válása és az EU Stabilitási és Társulási Egyezményéhez történő igazodás eredményezte. 2005-ben várhatóan emelkedik majd az infláció, és az éves átlagos áremelkedés értéke eléri majd a 2,5%-os szintet.

ROMÁNIA

A dezinflációs folyamat 2004-ben is folytatódott Romániában, az éves átlagos infláció értéke 11,9% volt. A nyár folyamán ugyan megfigyelhető volt egy időszakos emelkedés az árindexben, de novemberben már egyszámjegyű volt a 12-havi infláció (9,9%), először a rendszerváltás kezdete óta. Decemberben folytatódott a csökkenő trend, és ekkor már csak 9,3% volt a 12-havi infláció értéke. A dezinflációs folyamatot jelentősen segítette az erős lej, a 0,4%-os csökkenés az államilag szabályozott árak körében és a kőolaj világpiaci árának csökkenése. 2005 januárjában az egyhavi infláció értéke 0,8% volt, ami egy kicsivel magasabb, mint a 2004 novemberében és decemberében tapasztalt 0,6%. Ugyanakkor a 12-havi infláció tovább csökkent, 8,9%-ra. 2005 végéig az előrejelzések szerint tovább csökken az infláció, és az éves átlagos áremelkedés mértéke várhatóan 8,8% lesz.

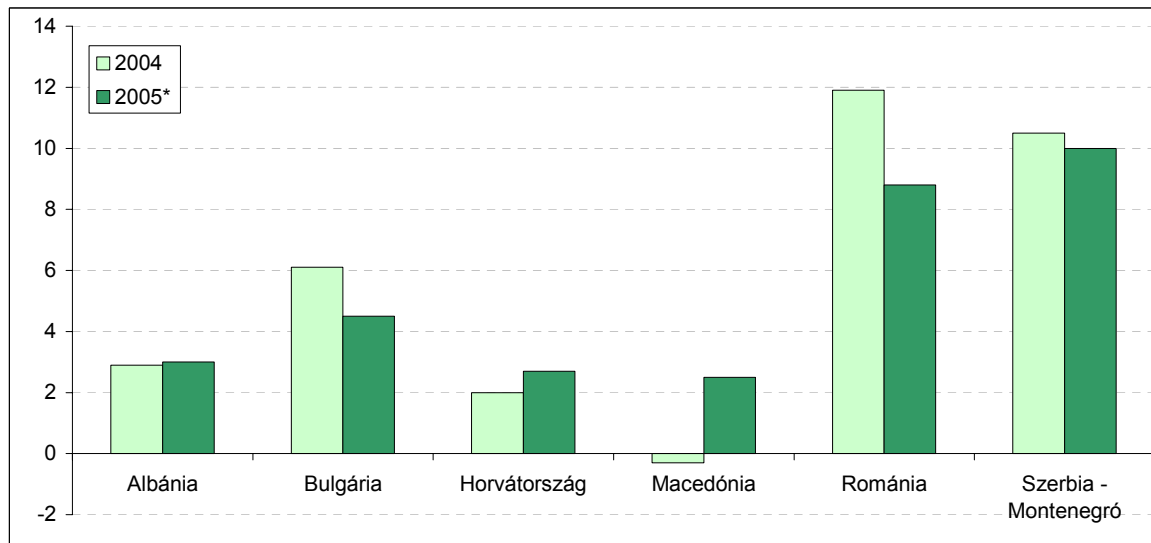
SZERBIA ÉS MONTENEGRÓ

Szerbiában 2004-ben magasabb volt az infláció, mint egy évvel korábban: decemberben a 12-havi infláció elérte a 13,7%-ot. A jelentős áremelkedés legfőbb okozója a kőolaj és más nyersanyagok világpiaci árának növekedése, valamint a hazai fogyasztás gyors bővülése volt. A legjelentősebb áremelések a második félévben történtek. 2003-ban a fogyasztói infláció (7,8%) alig haladta meg a 2004-es érték felét. Az emelkedés az ipari termelői árakban is és a maginflációban is megfigyelhető volt (előbbi 12-havi értéke 4,6% volt 2003 decemberében és 12% 2004 decemberében, míg a maginfláció esetében a megfelelő értékek 5,4% és 11,5%). A jelenlegi magas infláció csökkentése érdekében szigorúbb költségvetési, monetáris és jövedelempolitikára lenne szükség, ezek közül pedig a legnagyobb hangsúlyt a költségvetés konszolidációjára kellene helyezni. Az adóterhelés már ma is igen magas szintje következtében Szerbiában a fiskális szigorítás eszköze a kiadások csökkentése kell hogy legyen. A dinár további gyengülésének fékezése szintén fontos az infláció rövid távú csökkentése szempontjából.

Montenegróban Szerbiához viszonyítva alacsony volt az infláció, 2004-ben 4,3% volt az éves átlagos áremelkedés. A legnagyobb növekedés a távközlési és biztosítási szolgáltatások árában volt megfigyelhető – ezeken piacokon továbbra is monopóliumok vagy oligopóliumok működnek.

Szerbia és Montenegró együttes átlagos éves fogyasztói árindexe 2004-ben 10,5% volt. Ez 2005-ben várhatóan 10%-ra csökken.

1. GRAFIKON
FOGYASZTÓI ÁRINDEX A DÉL-KELET EURÓPAI ORSZÁGOKBAN, (%)

**Előrejelzés*

Forrás: Nemzeti bankok, BA-CA

AZ IMF ÉS A ROMÁN KORMÁNY

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) mindig is nagy hatással volt Románia költségvetési deficittel kapcsolatos céljaira, és ez néha konfliktust szül a kormány és a nemzetközi szervezet között. A múlt héten is ez történt: a román kormány az IMF akaratával szemben magasabb deficitet szeretne.

Bukarest 0,7% és 1,0% közötti deficitet céloz meg, de az IMF hallani sem akar 0,5%-ot meghaladó hiányról. A román kormány és a szervezet közötti tárgyalások holtpontra jutottak, így Románia két-három hónapot adott magának, hogy rávegye az IMF-et, hogy fogadja el a célját, így az ország az EU-csatlakozás folyamatában is előreléphetne.

ELŐZMÉNYEK

Az Európai Unió 2004-ben jól működő gazdaságként jellemezte Romániát. Az árak növekedési üteme 2005 januárjában 8,9%-on állt. Az ország tőkebevonási képessége javult, amiben tavaly fontos szerepet játszott a privatizáció felgyorsítása. De 2004-ben is voltak gondok a folyó fizetési mérleg hiányával. A tavalyi év első 11 hónapjában a hiány 35%-kal 3,27 milliárd euróra nőtt. A fő ok a kereskedelmi egyenlegben keresendő.

2004. december 29-én a román parlament új adórendszert fogadott el. Ez annyit jelent, hogy 2005. január 1-től a jövedelem- és társasági adó kulcsa 16%-ra csökkent. Az IMF úgy gondolta, hogy az adóreform hatásos lehet, de aggódott az új, alacsonyabb adószintek miatt, mert számításai szerint a kulcsok leszállítása a GDP 1%-ával csökkentené az adóbevételeket, így néhány termék ÁFA-ját emelni kellene. Mindenesetre az IMF azt tanácsolta, hogy a költségvetési hiányt tartsák 0,5% alatt, és a fiskális politika szigorítását is javasolta. Az viszont világosan látszik, hogy ezt a szintet az új adórendszer mellett nehezebb lesz elérni, ezért kíván Bukarest eltérni a céltól. A román pénzügyminiszter, Ionut Popescu kiemelte, hogy a kormánynak nagyobb deficitre van szüksége ahhoz, hogy az Európai Unió segítségével finanszírozni tudja infrastrukturális beruházásait.

1. TÁBLÁZAT

FOLYÓ FIZETÉSI MÉRLEG 2003-BAN ÉS 2004-BEN (IDEIGLENES ADAT), MILLIÓ EUR

Tétel	2003			2004*		
	Követel	Tartozik	Egyenleg	Követel	Tartozik	Egyenleg
1. Folyó fizetési mérleg (A+B+C)	20.940	24.000	-3.060	25.055	29.457	-4.402
A. Áruk és szolgáltatások	18.285	22.178	-3.893	21.838	27.374	-5.536
a. Áruk (FOB, export/import)	15.614	19.569	-3.955	18.935	24.258	-5.323
b. Szolgáltatások	2.671	2.609	62	2.903	3.116	-213
- Szállítás	1.063	997	66	1.252	1.206	46
- Turizmus, utazás	396	423	-27	406	434	-28
- Egyéb szolgáltatás	1.212	1.189	23	1.245	1.476	-231
B. Bevételek	327	1.522	-1.195	326	1.689	-1,363
- Munkavállalók átutalásai	98	6	92	91	5	86
- Közvetlen beruházások bevétele	10	796	-786	5	887	-882
- Portfólióberuházások bevétele	153	228	-75	167	256	-89
- Egyéb tőkeberuházás (kamat)	66	492	-426	63	541	-478

C. Folyó transzferek	2.328	300	2.028	2.891	394	2.497
- Kormányzati szektor	235	36	199	171	45	126
- Egyéb szektorok	2093	264	1.829	2.720	349	2.371

Forrás: Román Nemzeti Bank

ROMÁNIA ÉS AZ IMF KAPCSOLATA

Románia 1972 óta tagja az IMF-nek, kvótája 1,03 milliárd SDR. 1972 óta az ország 9 alkalommal vette igénybe az IMF erőforrásait a kormány gazdasági programjainak támogatására. 1991-től kezdve a Valutaalap pénzügyi segítsége számos kiegészítő egyezményben nyilvánult meg.

1998. március 25-én Románia elfogadta a fizetési mérleg konvertibilitásáról szóló egyezmény VIII. cikkelyének megkötéseit, melyben az ország vállalja, hogy nem korlátozza a nemzetközi tranzakciókkal kapcsolatos kifizetéseket és transzfereket, valamint az IMF hozzájárulása nélkül nem fogad el diszkrimináló külkereskedelmi egyezményeket és megállapodásokat. Az Alap mindig hangsúlyozta Romániában a szigorú fiskális politika fontosságát, és mindig is ez állt a köztük zajló költségvetési viták középpontjában. Mindenesetre az IMF pozitívan értékelte a 2004 júliusában zajló román makrofolyamatokat. A Szervezet igazgatói elismerték a mutatószámok és a privatizációs folyamat javulását.

2004. július 7-én az IMF igazgatótanácsa jóváhagyta a 10. megállapodást, mely egy 24 hónapos hitelegyezmény 250 millió SDR-nek megfelelő összegről. 2004 júniusának végén az Alap által nyújtott hitelek és kinnlevőségek összege 337 millió SDR-t tett ki, mely a kvóta 32,7%-át jelenti. Az IMF számos területen nyújtott technikai segítséget Romániának, beleértve az adó- és vámügyet, a monetáris politikát és központi bank szervezését, a banki felügyeletet, valamint a statisztikát.

SZÜKSÉGES AZ IMF? - EGY ROMÁN PÉLDA

Egyesek úgy vélik, hogy az IMF túl erős befolyást gyakorol a román gazdaságra. Vannak, akik kétségbe vonják az Alap hatékonyságát, más közgazdászok szerint viszont nincsen vele semmi probléma. Melyik vélemény helytálló? Létezik egyáltalán helyes vélemény?

Kétségtelen, hogy az ázsiai pénzügyi válság kitörése óta sorozatosan támadják az IMF-et. Az 1994-es válság óta nőtt az egyetértés, hogy az IMF mentőcsomagjai jelentik az erkölcsi kockázatok fő forrását. Az a legnagyobb probléma, amelyiket "az IMF jelentésében írnak". Az erkölcsi kockázat azért merül fel, mert a pénzügyi válságtól sújtott országnak adott anyagi segítség azt eredményezi, hogy a magánszektor befektetők kevésbé körültekintően járnak el, mivel feltételezik, hogy az Alap majd úgyis biztosítja a megtérülést. Ez tehát egy létező probléma, és bár nem könnyen, de megoldható lenne. A megoldást az ilyen típusú gondokra az jelenthetné, ha biztosítanák a magánszektor részvételét a jövőbeli válságok kezelésében: a befektetők viseljék a válságok költségének legalább egy részét. Sok negatív vélemény és aggodalom hangzott el az IMF-fel kapcsolatban, de nem kérdéses, hogy kinek van szüksége rá:

"Egy globalizált gazdaságban mindenkinek szüksége van az IMF-re. Az IMF nélkül a világgazdaság nem válna olyan idealizált álommá, melyben teljesen likvid, tökéletesen informált, abszolút szabályozatlan piacok vannak. A befektetők és a pénzkölcsönzők még mindig tökéletlen információk alapján hoznának döntéseket, és számításba kellene venniük, hogy hiányzik az a nemzetközi pénzforrás, ahova végső esetben fordulhatnának" – mondta David Rockefeller, a Chase Manhattan Bank korábbi elnöke. És a kölcsönök eddig számos országnak segítettek – többek között Romániának is.

1999 elején, mikor válság kibontakozása fenyegetett, a hatóságok a gazdaság stabilizálása érdekében olyan lépéseket tettek meg, amelyeket egy IMF hozzájárulási megállapodás támogatott. A gazdasági program erős fiskális kiigazítást, a külső költséghatékonyság javítását, szoros monetáris és jövedelempolitikát, valamint egy nagy fizetéképtelen állami bank bezárását tartalmazta. Ezek az intézkedések sikeresen elhárították a válságot 1999 közepén, fenntartható szintre csökkentve a folyó fizetési mérleg hiányát, és erősítve a külföldi tartalékokat. És a piac bizalmát is segítette helyreállítania.

Tehát továbbra is nagy kérdés, valamint a közgazdászok fontos vitatémája, hogy meg kell-e reformálni az IMF-et, vagy hogy hol vannak tevékenységének határai, de a többség talán mindig ki fog állni az IMF hatékonysága mellett, és sosem vonja kétségbe a fejlődő országok számára betöltött fontos szerepét, melyben segíti őket a felzárkózásban. Meglehet, hogy a szervezet néha szigorú célokat vázol az országok számára, de ezek kijelölhetik a reformok helyes irányát. Az IMF segítsége az elmúlt évben nem is egyszer jelentette Románia támaszát.

A JÖVŐRŐL

Románia célkitűzése, hogy 2007-ben az Európai Unió tagja legyen. A kormány 2005-ben magasabb gazdasági növekedésre számít, mint az IMF által várt 5,3%. Bukarest szerint az Alap szükségtelenül aggódik a román bevételek miatt. Az elemzők úgy vélik, hogy az IMF tisztviselői elfogadják a magasabb deficitet, amint látják, hogy ez nem befolyásolja Románia EU-csatlakozását. Míg az IMF tárgyalt a román hivatalnokokkal a deficitről, Brüsszel nem foglalkozott ezzel az üggyel. Az EU-diplomaták úgy gondolják, hogy az IMF túl szigorú a technikai kérdésekben, és az az igazi reform, ami igazán számít a gazdaságban. Az ország és a szervezet közötti tárgyalások elvileg 2, 3 vagy 4 hónap múlva újramezkezdődnek.

8,3%-OS GDP NÖVEKEDÉS 2004-BEN ROMÁNIÁBAN: BÍZTATÓ JEL A BEFEKTETŐKNEK

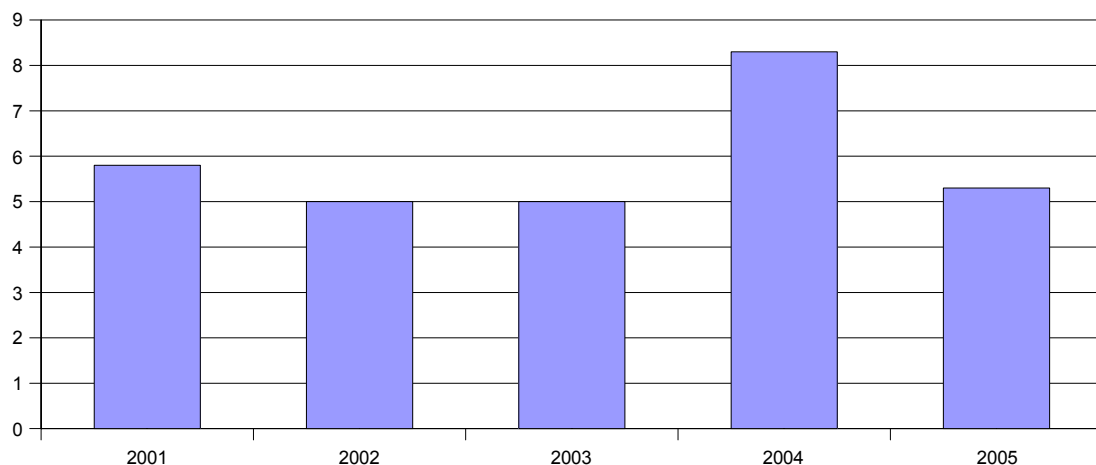
A román gazdaság meggyőző teljesítményt mutat, ha makrogazdasági mutatószámait vizsgáljuk. Ez feltehetően jól tesz az ország európai uniós csatlakozási folyamatának. Mindezt figyelembe véve Románia ideális célpont lehet a befektetők számára. A teljes képhez azonban néhány veszélyt is meg kell említenünk.

8,3%-OS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS

A román GDP 2004-ben 8,3%-kal nőtt reálértéken, ami jelentős eredmény, ha figyelembe vesszük, hogy egy évvel korábban "csak" 4,9% volt ez az érték. A GDP 2004-ben 2 387 914,3 milliárd román lejt tett ki. A növekedés főként a gazdasági tevékenységek mennyiségi bővülésének eredménye, tehát főként a mezőgazdaságban, erdészetben, halászatban és építőiparban keletkezett bruttó hozzáadott értékből adódott.

2. GRAFIKON

Reál GDP növekedés %-ban, előző évhez képest

Forrás: <http://www.insse.ro>

A kínálati oldalon a **mezőgazdaság** volt az egyik fő hajtóerő, ami hozzájárult ehhez a magas növekedési ütemhez. Bár tavaly a szektor problémákkal küszködött, a mezőgazdaság 22,2%-os növekedése 2004-ben mindenképp figyelemre méltó.

Az **építőipar** 8,9%-kal bővült az előző évhez képest. Az iparág 62,4%-a új építési munka volt, 15,8% főbb javítás és felújítás, 21,8% pedig karbantartás és általános javítások.

Az **ipar** növekedése ebben az évben 5,3% volt a tavalyihoz képest (2003-ban ez az érték 3,1% volt), a félkész termékek (15,1%), tartós fogyasztási javak (8,7%) valamint a tőkejavak (6,1%) kibocsátásában bekövetkezett növekedésnek köszönhetően. A nem tartós fogyasztási cikkek előállítására 2,8%-kal csökkent. Az ipar növekedésének trendje várhatóan tovább folytatódik.

A **munkaerő termelékenysége** a legtöbb ágazatban jelentős. Az iparé 11,9%-kal nőtt, míg a bányászatban 7,3%, a gyártásban 13,3%, az energiaszektorban 0,5% javulás következett be.

2004-ben a **fogyasztási** oldal 10,3%-kal nőtt 2003-hoz képest, aminek okai főként a 9,6%-os reálbér-növekedés, a hitelállomány bámulatára méltó növekedése mind a magán- (58,3%), mind pedig az üzleti

szektorban (31,3%), valamint a munkanélküliségi ráta csökkenése (a 2003-as 7,6%-ról 2004-re 6,8%). 2004-ben választások is voltak, ami kedvező hatással volt a fogyasztásra.

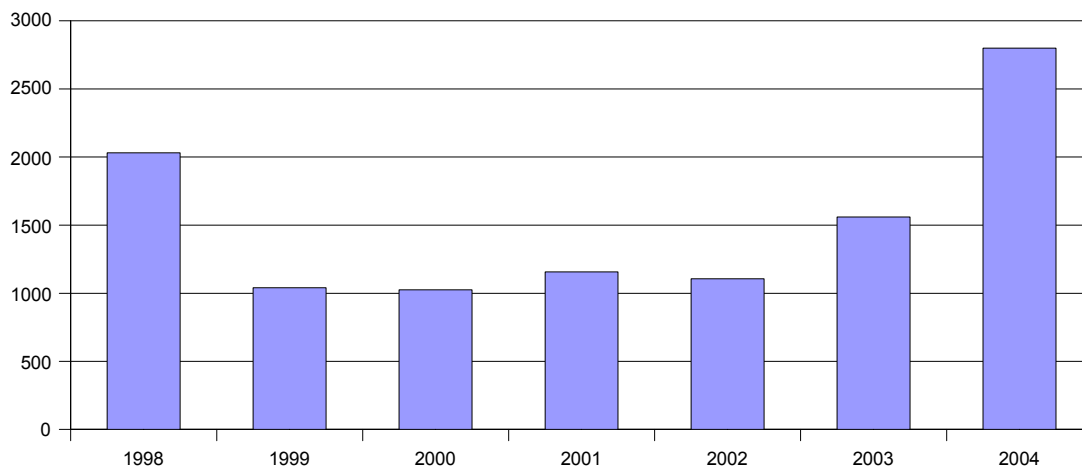
A **kereskedelmi szektor** kihasználta a fogyasztás emelkedését, így a kereskedelmi forgalom 17,6%-kal nőtt. 2003-ban ez az arány 5,7% volt.

A **beruházások** reálértéken 8,2%-kal emelkedtek 2003-hoz képest. A bruttó állóeszköz-beruházás 10,1%-kal nőtt, főként a vállalkezési szektor átszervezésének és privatizációjának hatására. 2004-ben felgyorsult a magánosítás is, leginkább a kormány pozitív hozzáállásának köszönhetően – a legnagyobb tranzakciók az energiaszektorban történtek. A tervek szerint 2005-ben a telekommunikációs ágazatot fogják pályáztatni.

Az FDI (**közvetlen külföldi beruházások**) tekintetében gyors növekedés figyelhető meg. 2004-ben a beérkező beruházások mintegy 2800 millió USD-t tettek ki, és 2005-re további bővülés várható. A tőkebeáramlás emelkedését a gazdasági stabilitás javulása és a jobb hitelkockázati besorolás okozta. A közeli EU-csatlakozás is pozitívan hat a beruházásokra. A másik kulcstényező a kormányzati politikába vetett bizalom.

3. GRAFIKON

Külföldi tőkeberuházások (millió dollár)

Forrás: <http://www.unctad.org>

A **folyó fizetési mérleg** hiánya az előző évhez képest 43,9%-kal, 4,402 millió euróra nőtt. Ennek fő oka a kereskedelmi deficit megnövekedése. 2004-ben az export 21,3%-kal nőtt az előző évhez képest, ám az import még ennél is gyorsabban, 24%-kal emelkedett.

2003 végéhez képest a **fogyasztói árak** 9,3%-on álltak, ami a jegybank inflációt célját 0,3%-kal haladta meg. 2004 volt az első év, melyben egy számjegyű volt az infláció. A Román Nemzeti Bank szerint a dezinflációt segítő kulcstényezők a hazai valuta nominális erősödése, és a szabályozott árak 0,4%-os csökkentése.

KÖVETKEZTETÉSEK

2004-ben Románia mutatta fel a térség legnagyobb gazdasági növekedését. Ebben az évben az elemzők 5,2-5,3%-os GDP bővülést jósolnak. Az új adórendszer bizonyára kedvezően hat majd erre. Az adóreform egyik célja, hogy a román gazdaságot vonzóbbá tegye a befektetők számára, és csökkentse a "fekete gazdaság" mértékét.

Meg kell említenünk, hogy bár ezek a pozitív jellemzők Románia méretét figyelembe véve öröndetesek, de észre kell vennünk, hogy egy szegényebb ország számára sokkal könnyebb magas

növekedési rátát felmutatni. A hosszú távú gazdasági növekedést illetően nem lehet következtetéseket levonni, de a rövid távú tendenciák mindenképpen biztatóak.

A román gazdaság tényezőit figyelembe véve hozzá kell tennünk, hogy a folyó fizetési mérlegben fellépő magas deficit és a spekulatív beruházások kockázatot jelentenek.

A gazdaság támogatására fokozatos reformok születtek, de néhány alapvető probléma még mindig fennáll, és ezeket talán nem is lehet rövid távon megoldani. A korrupció szinte minden szinten és minden területen megtalálható. Egy másik probléma a túlzott bürokrácia. Néha megesik, hogy a törvényt nem hajtják végre megfelelően. Romániának ezeket a gondokat kell megoldania, hogy sikeresen beléphessen az EU-ba.

MAGASABB INFLÁCIÓ ÉS KÜLKERESKEDELMI HIÁNY SZERBIÁBAN

INFLÁCIÓ

A szerb gazdaság két legégetőbb problémája a viszonylag magas infláció és a külkereskedelmi hiány nagysága. A Szerb Nemzeti Bank (NBS) szerint erős és felelős költségvetési politika, restriktív monetáris politika és szigorú bérpolitika együttes alkalmazása szükséges, a megfelelő intézkedések elhalasztása pedig nem szabad, hogy akár lehetőségként is felmerüljön.

Az elmúlt év kedvezőtlen folyamatai arra ösztönzik a jegybankot és a kormányzatot, hogy még az IMF által ajánlottaknál is szigorúbb intézkedéseket vezessenek be.

Az árstabilitás nagyon fontos témakör, hiszen a teljes inflációból csupán 7,1% köthető az olaj- és villamos energia árak, valamint a fogyasztási adók változásához.

2004-ben 13,7% volt az éves infláció, és a decemberi 2,5%-os egyhavi áremelkedés azt mutatja, hogy az infláció felgyorsult – valószínűsíthetően a szolgáltatások gyorsuló áremelkedésének köszönhetően. A villamos energia, a közművek és más közjóságok államilag szabályozott árának emelése az összesített fogyasztói árindex növekedésének 56%-áért (7,7 százalékpontért) volt felelős.

A nemzeti bank elnöke szerint annak ellenére szükség van változtatásokra, hogy 2004-ben a költségvetési politika olyan sikereket tudott felmutatni, mint például az államháztartási hiány leszorítása a GDP 1,7%-ára. Ez utóbbi eredmény mögött ugyanis az állt, hogy számos kötelezettség kifizetését az idei évre halasztotta kormány.

A monetáris politika az elmúlt évben – a jegybank céljaival összhangban állva – viszonylag restriktív volt. 2004 augusztusában a központi bank a kötelező tartalékrátát 18%-ról 21%-ra emelte, hogy mérsékelje a kereskedelmi bankok folyamatosan bővülő hitelezését, valamint csökkentse a devizatartalékokra nehezedő nyomást.

A központi bank 2005-re vonatkozó legfőbb célja az árstabilitás fenntartása lesz, ez a gyakorlatban az infláció 9-10%-ra történő leszorítását jelenti.

2. TÁBLÁZAT
INFLÁCIÓ ÉS MAGINFLÁCIÓ A SZERB KÖZTÁRSASÁGBAN (%-BAN)

	Dec 2002/ Dec 2001	Dec 2003 / Dec 2002	Dec 2004/ Sept 2004	Dec 2004 / Dec 2003
Fogyasztói árak				
Fogyasztóiár-index	14,8	7,8	4,1	13,7
Maginfláció	6,0	5,4	3,7	11,5
Megélhetési költség-index	11,8	8,1	3,2	13,1
Termékár-index	8,3	6,7	2,8	12,9
Szolgáltatás-árindex	40,1	16,9	5,1	14,2
Ipari termékek árindexe	6,1	4,6	2,0	12,0

Forrás: NBS

BÉREK ÉS A KÖLTSÉGVETÉS

A legnagyobb problémát a bérek szabályozása jelenti: a közszektorban nominálértéken 24%-os, reálértéken 12%-os volt a béremelkedés. Közgazdasági szempontból a reálbér növelése csupán termelékenység-növekedéssel indokolható, semmilyen más magyarázat nem elfogadható. Így a jegybank az idei évre a 2004-es bérszint fenntartását tartja szükségesnek, azt javasolván, hogy

béremelés csak akkor történjen, ha a közszektorban megvalósul a racionalizálás, azaz a létszámcsökkentés. Ebben a kérdésben a központi bank álláspontja szélsőségeesebb a kormány vagy az IMF javaslatánál: nem csak a közszférában (azaz az állami és helyi önkormányzati pozícióknál) tartja szükségesnek a bérszint befagyasztását, hanem az állami tulajdonban lévő vállalatok alkalmazottai esetében is.

A bérek megfelelő szinten tartása fontos minden olyan nagyvállalat esetében, melyek monopolpozícióval rendelkeznek piacukon, vagy melyek külföldi hitelekkel fedezik befektetéseiket. Az IMF és a Világbank elvárja a nagy köztulajdonban lévő vállalatoktól, hogy képesek legyenek fedezni folyó költségeiket és beruházásaikat, ám ezt a pénzügyi stabilitást nem olyan módon kell elérniük, hogy csupán megemelik az árakat az általuk ellenőrzött piacokon. Racionalizálniuk kell a költségszerkezetüket.

Az előbbieket ellenére a Pénzügyminisztérium gazdasági tanácsa úgy határozott, hogy az oktatási és az egyéb szociális védelmet nyújtó intézményekben a felsőfokú végzettséggel rendelkező alkalmazottak fizetését 20%-kal, a középfokú végzettséggel rendelkezők fizetését 12%-kal megemelik. Márciusban a nyugdíjak nőttek 11,7%-kal.

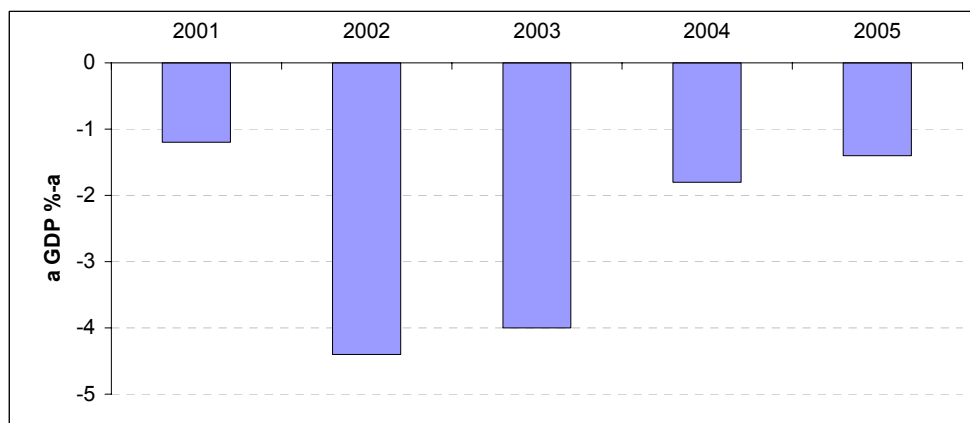
2004-ben túl magas volt az állami fogyasztás: előzetes adatok alapján a konszolidált államháztartási bevételek elérték a 603,73 milliárd dinárt, míg a kiadások összege 625,22 milliárd dinár volt, ami a 2004-es GDP 48,3%-ának felel meg. Ez azt jelenti, hogy az államháztartás kiadásainak szintje 2003-hoz képest nominálértékben 19,4%-kal, reálértékben 8,4%-kal nőtt.

Fontos kiemelni, hogy a bevezetett fiskális intézkedések hatására a 2004-es költségvetési hiány – a külföldi segélyek hatását is beleszámítva – az eredetileg tervezett 45,3 milliárd dináros szintről végül 22,4 milliárd dinárra – a GDP 1,7%-ára – csökkent.

A 2005-ös költségvetési célok teljesülése jelentős részben az ÁFA-bevételek nagyságától függ majd. Ezek nagyságának előrejelzése viszont nagy nehézségekbe ütközik, hiszen ez az adófajta teljesen új Szerbia pénzügyi rendszerében, csupán idén január elsején került bevezetésre. Az ÁFA-jövedelmek értékelésére hamarosan, míg a „kisadózó” ÁFA-fizetésére várhatóan csupán áprilisban kerül majd sor. A költségvetés adóbevételeit biztosító intézkedések – mint például az erős adóellenőrzés – hatására az adóalanyok száma 2000-rel nőtt.

Dinkic pénzügyminiszter bejelentése szerint a kormányzat a pénzügyi piacokat – így például a bankokat és biztosítókat – szabályozó törvénycsomag előkészítésén dolgozik.

4. GRAFIKON KÖLTSÉGVETÉSI HIÁNY

Forrás: Pénzügyminisztérium

KÜLKERESKEDELMI HIÁNY

Az export importhoz viszonyított aránya 38,2%-ról 35,6%-ra csökkent annak következtében, hogy az export a behozatalnál lassabban növekedett. Ezt a folyamatot jelzi az is, hogy a hiány abszolút értékben és arányában is nőtt.

A teljes külkereskedelem (az export és az import összesen) 43,7%-kal nőtt 2004-ben. A külkereskedelem részesedése az ország teljes gazdasági teljesítményéből növekedett, a szerb gazdaság tovább erősítette nyitottságát a külvilág felé.

2004-ben a teljes fizetési mérleg 694 millió dolláros többletet mutatott, ami egyenlő Szerbia devizatartalékainak 2003 december és 2004 december közti növekedésével.

A külkereskedelmi helyzet elemzése során kiderült, hogy a magas külkereskedelmi deficit fő oka az, hogy a vámrendszer 2000-ben kezdődött gyors liberalizációja eredményeképpen ma már alapvetően minden termék szabadon importálható Szerbiába.

3. TÁBLÁZAT
A SZERB KÖZTÁRSASÁG FIZETÉSI MÉRLEGE (MILLIÓ USA DOLLÁR)

	2003 Jan-Dec	2004 Jan-Dec	Változás
I. FOLYÓ FIZETÉSI MÉRLEG egyenlege	-1 758	-2 927	166,5%
Áruforgalom egyenlege	-4 618	-7 047	152,6%
Export	2 855	3 897	136,5%
Import	-7 473	-10 944	146,4%
Szolgáltatások egyenlege	289	405	140,1%
Export	1 007	1 487	147,7%
Import	-718	-1 082	150,7%
Kamatfizetések egyenlege	-208	-220	105,8%
Folyó átutalások egyenlege	2 304	3 411	148,0%
Segélyek	476	525	110,3%
II. TŐKEMÉRLEG egyenlege	2 595	3 183	122,7%
Közvetlen külföldi tőkebefektetések egyenlege	1 360	966	71,0%
Közép- és hosszú lejáratú hitelek egyenlege	991	1 521	153,5%
Rövidlejáratú követelések és tartozások egyenlege	14	239	1707,1%
Kereskedelmi bankok egyenlege	-102	-16	15,7%
Egyéb tételek egyenlege	332	473	142,5%
III. TÉVEDÉSEK ÉS KIHAGYÁSOK egyenlege	432	437	101,2%
IV. TELJES FIZETÉSI MÉRLEG egyenlege (I+II+III)	1 270	694	54,6%
V. NEMZETKÖZI TARTALÉKOK VÁLTOZÁSA (növekedés -)	-1 270	-694	54,6%

Forrás: NBS

EU ÉS SZERBIA

Szerbia jelentős előrelépést ért el nemzetközi kötelezettségei teljesítésében azáltal, hogy az elmúlt egy hónapban hat vádlottat is átadott a hágai nemzetközi bíróságnak. Ha Szerbia teljesíti az előírt feltételeket, azaz a még hátralévő két tábornokot is kiadja, akkor az EU pozitívan ítéli majd meg Szerbiát Megvalósíthatósági Tanulmányában, ami azt jelenti, hogy Szerbia megkezdheti az előcsatlakozási tárgyalásokat.

ÖSSZEGZÉS

Szerbia számára a legnagyobb kihívást a szigorú költségvetési politika megteremtése jelenti – mind a bérpolitika, mind a közszeaktor finanszírozása szempontjából. Az országban restriktív monetáris politikára van szükség. Szerbia nemzetközi politikai megítélése pozitív irányba változhat, amennyiben teljesíti a szükséges előfeltételeket és kiadja a háborús bűnökkel vádolt tábornokokat a hágai bíróságnak.